

Мотивація психолога як чинник його професійної успішності

Вивчення впливу професійної мотивації психологів на виконання завдань психологічної служби проводилося у зв'язку з розширенням сфери послуг у галузі практичної психології та проблемою якості виконання професійних завдань практичним психологом. Мотиваційний комплекс особистості психолога включає в себе мотивацію навчальної та професійної діяльності, мотивацію успіху, страх невдачі, фактори привабливості професії. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що мотивація виступає фактором професійного самовизначення психолога, формується в процесі професійної діяльності та має прямий вплив на якість виконання ним завдань психологічної служби.

Вибірку склали дві групи практичних психологів по 11 осіб; до першої ввійшли практичні психологи кваліфікаційної категорії «спеціаліст», до другої – практичні психологи II, I та вищої кваліфікаційної категорії.

Аналіз результатів отриманих за методикою Б. Пашнева показав, що молоді спеціалісти віддають перевагу соціально зорієнтованому мотиву обов'язку й відповідальності (27%), пізнавальному мотиву (27%), мотиву отримання інформації (18%), мотиву досягнення успіху (27%), а психологи зі стажем надають перевагу мотиву матеріального добробуту (36%), мотиву досягнення успіху (27%), мотиву обов'язку й відповідальності (18%).

Порівняння особливостей мотивації випускників вишу і фахівців психологічної служби зі стажем роботи біля 5 років свідчить про те, що протягом першого року роботи випускники найбільшою мірою керуються тим фактом, який для них є значущим отримання роботи. Вже на 2-му році у молодих спеціалістів з'являються професійні мотиви, що є провідними впродовж подальших років. Формування у психологів стійкого професійного мотиву свідчить про досить якісно організовану систему навчання та змісту самого навчального процесу, від якого безпосередньо залежить зміна установок молодих людей щодо свого професійного майбутнього. Як наслідок, у психологів з'являється інтерес до змісту своєї професії.

Від закінчення навчання у виші і під час роботи на посаді практичного психолога чинники привабливості професії психолога майже не змінюються. Більшість із них вважають значущими при виборі професії психолога такі чинники як «робота з людьми», «можливість самовдосконалення», «робота вимагає постійної творчості», «робота відповідає характеру». Зазначимо, що всі опитані назвали фактори, які є переважачими у професії психолога можливість мати безпосередній контакт із людьми і самовдосконалюватися, а отже,

рости в особистісному й професійному плані.

Отже, професійні мотиви є чинником професійного самовизначення й дещо змінюються в процесі професійної діяльності. На перших етапах роботи практичним психологом у структурі професійних мотивів переважає бажання стати високпрофесійним фахівцем, майстром своєї справи, яке змінюється протягом роботи мотивом забезпечити своєю професією власне майбутнє. Одним із завдань психологічної служби має стати цілеспрямоване формування професійної мотивації психологів, що дозволить їм чіткіше планувати свою професійну діяльність і кар'єру, сприятиме зростанню особистісного професіоналізму та ефективності роботи психологічної служби в цілому.

Підготувала: *Бибич Г.В.*

Ціннісні орієнтації учнів 11-х класів

Ціннісні орієнтації – багаторівневі формування в структурі особистості, що виконують роль регуляторів поведінки. За методикою «Ціннісні орієнтири» М. Рокича, відповідно до якої цінності поділяються на термінальні (цінності-цілі) та інструментальні (цінності-засоби), у дослідженні брали участь 132 учня.

Визначені середні рейтингові значення з кожної категорії цінностей-цілей свідчать, що перше рангове місце займає цінність «здоров'я» (3,6), друге – «любов» (5,3), третє – «наявність хороших друзів» (6,6), четверте – «щасливе сімейне життя» (7,3), п'яте – «матеріально забезпечене життя» (7,5). Останніми в рейтингу є такі цінності як «щастя інших» (12,5), «краса природи і мистецтва» (12,9), «творчість» (13,0). Ранжування цінностей-засобів виявило, що випускники надали перевагу таким якостям, як «вихованість» (6,5), «відповідальність» (7,6), «життєрадісність» (7,7), «незалежність» (7,8), «акуратність» (7,9). Найменш значущими виявилися «ефективність у справах» (11,9), «чуйність» (12,0), «непримиренність до недоліків у собі та інших» (12,4).

За результатами дослідження зробимо такі висновки: 1) велика розбіжність при ранжуванні цінностей свідчить про те, що ціннісні орієнтації випускників не до кінця сформовані, що породжує непослідовність у їхній поведінці; 2) домінують виявилася цінність «здоров'я» (однозначна по значимості як для хлопців, так і для дівчат); 3) не менш значимі цінності-цілі відносяться до професійної самореалізації особистості і поповнюють групу абстрактних цінностей. Саме вони і будуть займати важливе місце в юнацькому віці наших випускників; 4) надають перевагу таким якостям, як «вихованість», «відповідальність», «життєрадісність», «незалежність», «акуратність», які відносяться до етичних цінностей і цінностей спілкування; 5) дівчата у порівнянні з хлопцями надають перевагу цінностям «любов»,

«щасливе сімейне життя», а хлопці «активному діяльному життю». Така цінність як «розвиток (робота над собою)» у хлопців має перевагу, хоч і займає середнє положення у рейтингу цінностей; б) найбільшою мірою гендерні особливості проявляються при аналізі інструментальних цінностей: дівчата надали перевагу «чесності», «акуратно-сті», «відповідальності», «чуйності», хлопці «незалежності», «твердій волі», «непримиренності до недоліків у собі та інших», «високим запитам».

Отже, у роботі щодо формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді варто акцентувати увагу на таких моральних категоріях як «прийняття інших», «чуйність», «терпимість», адже ці цінності-засоби мали найнижчі рейтингові показники. Також для більшості підлітків не є значимими такі цінності-цілі як «щастя інших», «творчість», «пізнання», що є орієнтиром для докладання зусиль педагогів, батьків.

*Підготували: Гузь І.Д.,
Мариніна С.Л., Солодовніченко В.Д.*

Особливості соціально-психологічного середовища учнів

Організатори дослідження ставили перед собою такі завдання: вивчити «коло довіри» учнів, особливості дозвілля, ведення здорового способу життя та прояв окремих аспектів психологічного насилля; виявити кількість учнів групи ризику за соціометричним статусом. В електронному анкетуванні брали участь 420 учнів ЗНЗ м. Полтава, що навчаються на паралелях 7, 8, 9 класів.

Представимо найвагоміші результати, що стосуються «кола довіри», яким є суб'єкти соціального оточення учнів, до яких вони могли б звернутися за допомогою у разі потреби. Виявилося, що найбільше учнів довіряють матері (78% опитаних), батькові (49%). Хлопці набагато частіше звертаються за допомогою до матері (74%) та батька (61%), ніж дівчата (40% та 36% відповідно). До друга або подруги звернуться 38% опитаних (дівчата – 48%, хлопці – 30%). Самостійно вирішують проблеми 23% учнів, причому дівчата є самостійнішими (25%), ніж хлопці (21%). 18% опитаних звернуться за допомогою до інших близьких родичів. До класного керівника звернуться 15% учнів. Шукати пораду в Інтернеті будуть 8% учнів. До працівників психологічної служби звернуться 6% учнів. Вирішувати проблеми за допомогою спеціаліста соціальних служб, міліції інших установ, що опікуються проблемами дітей, будуть 2% опитаних. Існує також група учнів (0,5%), котрі вважають що їм ніхто не зможе допомогти у складній ситуації.

З'ясовано, що з віком підлітки розширюють «коло довіри» і можуть звернутися за допомогою до більшої кількості людей з їхнього соціального оточення. Найменше довіряють батькам та іншим

родичам учні 8-х класів. З віком у дітей зростає довіра до працівників психологічної служби, педагогічних працівників і спеціалістів соціальних служб, міліції, а також значно зростають показники самостійності у вирішенні проблем. Хлопці на всіх вікових етапах схильні довіряти оточенню, ніж дівчата.

Враховуючі отримані результати, працівникам психологічної служби рекомендовано: проводити уточнюючі соціологічні, соціально-психологічні дослідження з метою моніторингу соціально-психологічного середовища учнів конкретного ЗНЗ; головним напрямком діяльності визначити просвітницько-профілактичний; інформувати учнів про державні установи, громадські організації, що опікуються проблемами дітей, їх призначення, функції, адреси та організувати дієву та конструктивну взаємодію з ними; організувати роботу щодо інформування учнів про призначення психологічної служби, графік надання індивідуальних консультацій; адекватним і безпечним способом виявити учнів, які вважають, що ніхто їм не зможе допомогти та проводити просвітницьку роботу з метою попередження девіантної та суїцидальної поведінки; разом із учителем інформатики проводити інтерактивні заняття з питань безпеки в Інтернет; на батьківських зборах акцентувати увагу на важливість ролі батька у вихованні дитини; за методичною допомогою звертатися до працівників Центру практичної психології і соціальної роботи ММК управління освіти виконавчого комітету Полтавської міської ради.

Підготували: Каплюх Ж.О., Подолян Н.О.

Особливості розвитку медійної культури учнів

До дослідження було залучено учнів 4, 6, 8, 10 класів ЗОШ Козельщинського району (151 особа). Кожен учень мав змогу у зручний для нього час відповісти на запитання анкети в режимі online, яка попередньо була адаптована практичними психологами відповідно до вікових особливостей дітей. За основу було взято анкету, розроблену Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України. Запитання в анкеті умовно були розподілені на 6 блоків: залежність дітей від перегляду телепередач, фільтрування медійної інформації, залежність від комп'ютерних ігор, особистісна ідентифікація з персонажами телефільму, акумулювання агресивності, використання маніпуляційних технологій.

Отримані результати дозволили зробити наступні висновки: 1) починаючи з молодшого шкільного і до старшого підліткового віку частота перегляду телепередач учнями зростає; 2) більшість респондентів (87%) молодшого шкільного віку переконані у необхідності виховувати вибірковість пере-